

NamMQI
0'quv-uslubiy boshqarma
№ 106
«30.02.2024»

NAZARIY ELEKTROTEXNIKA

FANINING ISHCHI O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:

700 000 – Muhandislik, ishllov berish va
qurilish sohalari

Ta'lim sohasi:

710 000 – Muhandislik Ishi

Ta'lim yo'nalishi:

607 0700 – Elektr texnikasi, elektr mexanikasi
va elektr texnologiyalari

(Sirtiqi ta'lim)

Fan / modul kodı	O'quv yili	Semestr	Kreditlar
NET12410	2024-2025	3,4	6+4
Fan /Modul turi	Tar'ifim tili	Haffadagi dars soatları	
Majburiy	Ozbek		
1.	Fanning nomi Nazariy elektrotehnika (3-semestr) (4-semestr)	Auditoriya mash'ulodlari (soat)	Mustaqbil ta'llim (soat)
2.	Fanning mazmuni Ushbu dasur elektr zanjir parametrlari, xosusiyatlari, turli va elektr zanjirlarda sodir bo'lganidan jarayonlari hisoblash usullari, elektrotehnikaning nazariy asoslarini o'z ichiga oladi.	Jami yuklamo (soat)	
	Fanni o'qitishdan – maqsad – tolabolgan elektr zanjirlardagi jarayonlar xingida nazariy tushunchalarni shakhlantirish, elektr va magnit zanjirlaridagi asosiy qonuniyatlar va ulani amalda qo'llash bo'yicha bilim, ko'nkma va malakalarini shakhlantirishdir.	150 (150) (8 m / 6 a / 6 t)	150 (150) (80)
	Fanning vazifasi – materijarning bir ko'rinishi bo'lgan elektromagnit maydon va uning har xil qurilmalarda ro'y beradigan jarayonlari, tihilli usullari, elektr va magnit zanjirlarni hisoblash usullarini o'rnatishdir.	Jami yuklamo (soat)	300 (300) (120)

II. Asosly nazariy qisim (ma'reusa mashg'ulotlari).

Fan tarkibiga quyidagi mavzular kirdi

J-semestr

*1-Mavzu. Fanning qisqacha rivojlanish tarixi. Kirish. Fanning maqsad va vazifalari. Fanning rivojlanish tarixi va uning istiqbollari. Fanning ishlab chiqarishdagi o'mi. Elektr maydon tushunchasi, Elektr zanjir sxemasi va klassifikatsiyasi. Zayad, elektr toki, potensial va kuchlantish. Quvvat va energiya.

*2-Mavzu. Elektr zanjirlari va elementlari haqida tushuncha.

Rezistiv, sig'lm va induktiv elementlari. Om qonumi. Elektromagnit induksiya qonuni. Kuchlanish va tok manbalari. Sxema va uning topologik shakkllari. Tugun, tarmoq va konturlar.

*3-Mavzu: Elektr zanjirlarni hisoblash usullari. Kirgof qonunlari. Oddiy elektr zanjirlarni hisoblash. Elementlari o'zaro ketma-ket va parallel ulangan zanjirlar. Elementlari aralash ulangan zanjirlar. Murakkab elektr zanjirlar.

4-Mavzu: Murakkab elektr zanjirlarni hisoblash usullari. Kontur toklar usuli. Tugun potentsiallar usuli.

*5-Mavzu: Murakkab elektr zanjirlarni hisoblash usullari. Matrisa

Nosinmetrik yuklamalari zanjirlar va ularni hisoblash.

20-Mavzu: Nosinusoidal davriy tok va kuchlanishlar. Umumiy tushunchalar. Davriy nosinusoidal funksiyalarni. Fure qatoriga yoyish. Nosinusoidal elektr mifdorlarning maksimal, effektiv va o'rtacha qiymatlari.

***21-Mavzu:** Nosinusoidal tokning quvvati. Davriy nosinusoidal tokning aktiv, reaktiv va to'l'a quvvati. Quvvat koefitsienti. Nosinusoidal elektr zanjirlarda rezonans hodisalari. Davriy nosinusoidal funksiyalarni simmetrik alomatlari. Davriy cheklangan nosinusoidal eger chiziqlar.

22-Mavzu: Elektr zanjirlarda o'tkinchi jarayonlar. Umumiy tushunchalar. O'tkinchi, turg'unlashgan va erkin rejimlar. Kommutatsiya qonuntari. O'tkinchi jarayonlarni klassik usulda hisoblash. Kondensatorning aperiodik va tebrahma zaryadlanishi.

*23-Mavzu: O'tkinchi jarayonlarni operator usulda hisoblash. Operator usulli. Tasvir va original tushunchalar. Laplas o'zgartirishi. Kirxgof va Om qonunlarining operator shakli. Operator sxema. Yoyish teorematasi. Dyuamel integrali.

***24-Mavzu:** To'rtqubliklar. Umumiy tushunchalar. To'rtqubliklarning asosiy tenglamalari. To'rtqubliklarning ekvivalent sxemalari. To'rtqublikning uzatuvchanlik (uzatish) funksiyasi. Zanjirje sxemalari.

***25-Mavzu:** Elektr filtrlar. Oysi chastota filtrlari. Yuqori chastota filtrlari. Polosaviy filtrlar. Filtrlarni hisoblash usullari.

*26-Mavzu: Tarqoq parametrlari zanjirlar. Asosiy tushunchalar. Tarqoq parametrlari zanjirlarning asosiy tenglamalari. Bir jinsli liniyalar va ularning differentsiyal tenglamalari. Yuguma to'iqinlar. Signal shaklini buzmaydigan liniyalar. Isrofisiz liniyalar. Turg'un to'iqinlar.

27-Mavzu: Nochiziqli zanjirlar. Nochiziqli zanjirlarning klassifikatsiyasi. Nochiziqli zanjirlarning asosiy xossalari va xususiyatlari. Nochiziqli elementlarning xarakteristikalar. Nochiziqli elektr zanjirlarini hisoblash. Magnet zanjirlarni hisoblash. Nochiziqli induktivlik.

***28-Mavzu:** Ferrerezonans hодisalari. Tok va kuchlanishlar ferrerezonansi. Ferrromagnet quvvat kuchaytirgichlar. Chastota ko'paytirgichlar.

*29-Mavzu: Elektromagnet maydon nazoriyasi. Kulon qonuni. Elektrostatik maydon kuchlanganligi. Kuchlanganlik chiziqlari va oqimi. Potensial. Gamiltonning differentsiyal operatori. Tok zichligi va tok. Om va Kirxgof qonunlarining differentsiyal ko'rinishi. Laplas tenglumalari.

***30-Mavzu:** Magnet maydoni va uning xususiyatlari. O'zarmas tok magnet maydoni. Magnet maydoni xarkerlovi asosiy kattaliklar. To'l'a tok qonuning integral va differentsiyal ko'rinishi. Magnet maydonining skalayr potensiali. Magnet maydon vektor potensiali. Puasson tenglumasi. Maksvell tenglamalari. Umnov-Poyting teorematasi.

Izoh: *Ushbu mavzular talabolar tamomidan mustaqil ravishda o'zlashtiriladi.

III. Amaliy masle'utlari bo'yicha ko'rsatma va tavsylalar.

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

3-semestr

1. O'zarmas tok elektr zanjirlarini hisoblash.

2. **Om va Kirxgof qonunlari.

3. Murakkab elektr zanjirlarni kontur toklar usulda hisoblash.

4. **Murakkab elektr zanjirlarni tugun potensiallari usulda hisoblash.

5. **Murakkab elektr zanjirlarni superpozitsiya usulida hisoblash.

6. **Murakkab elektr zanjirlarni ekvivalent generetor usulida hisoblash.

7. **O'zgaruvchan elektr zanjirlarni hisoblash.

8. **Sinusoidal elektr zanjirlarini hisoblash.

9. **R, L, C elementlari ketma-ket ulangan zanjirlarini hisoblash.

10. **R, L, C elementlari paralel ulangan zanjirlarini hisoblash.

11. **R, L, C elementlari aralash ulangan zanjirlarini hisoblash.

12. O'zgaruvchan tok zanjirlarini kompleks usulda hisoblash.

13. **R, L, C elementlari ketma-ket ulangan zanjirlarini kompleks usulda hisoblash.

14. **R, L, C elementlari paralel ulangan zanjirlarini kompleks usulda hisoblash.

15. **O'zgaruvchan tok murakkab zanjirlarini hisoblash.

16. O'zgaruvchan tok murakkab zanjirlarini kompleks usulda hisoblash.

17. **Kuchlanishlar rezonansi.

18. **Toklar rezonansi.

19. **Rezonansli zanjirlarini hisoblash.

20. Induktiv bog'langan zanjirlarini hisoblash.

21. **O'zaroinduktiv bog'langan elektr zanjirlarini hisoblash.

4-semestr

23. Uch fazali zanjirlarini hisoblash.

24. **"Yulduz" shakilda ulangan uch fazali elektr zanjirlarini hisoblash.

25. **"Uchburchak" shakilda ulangan uch fazali elektr zanjirlarini hisoblash.

26. **Uch fazali zanjirlarni kompleks usulda hisoblash.

27. Nosinusoidal elektr zanjirlarni hisoblash.

28. **Yig'iq parametrlari elektr zanjirlarida o'tkinchi jarayonlarni hisoblash.

29. To'rtqubliklarni hisoblash.

30. **Nochizikli elektr zanjirlarini hisoblash.

Amaliy mashg'ulotlar har xil o'chash asboblari va laboratoriya qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruga bir professor-oqtuvchi tomonidan o'tkaziladi. Mashg'ulotlar interfisol usullardan foydalantib ilg'or pedagogik va axborot texnologiyalarni qo'llash orqali amalga oshirish maqsadga muvofiq.

Izoh: **Ushbu marzular talabalar tamomidan mustaqil ravishda

<p><i>o'zlashishlari.</i></p>
<p>IV. Laboratoriya ishlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.</p>
<p>Laboratoriya ishlarini bajarish jarayonida talabalar ma'ruza darslarida olgan nazariy bilimlarini amalijiy jibatdan tajriba orqali mustahkamlaydilar.</p>
<p>Laboratoriya ishlari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:</p>
<p>3-semestr</p>
<p>1. **O'zgarmas tok murakkab zanjirlarini tekshirish.</p>
<p>2. O'zgaruvchan tok zanjirida energiya istemolchilarini ketma-ket ulash (R.L., R.C; L,C).</p>
<p>3. **O'zgaruvchan tok zanjirida energiya istemolchilarini parallel ulash.</p>
<p>4. **O'zgaruvchan tok zanjirida energiya istemolchilarini aralash ulash.</p>
<p>5. O'zgaruvchan tok zanjirida energiya istemolchilarini aralash ulash.</p>
<p>6. **Elementlari ketma-ket ulangan zanjirdagi rezonans hodisasi.</p>
<p>7. Elementlari parallel ulangan elektr zanjirdagi rezonans hodisasi.</p>
<p>8. **O'zgaruvchan tok zanjirlarida o'zaro induktivlik hodisasini o'rganish.</p>
<p>4-semestr</p>
<p>9. Yulduz va yulduz usulida ulangan uch fazali elektr zanjirlarni o'rganish.</p>
<p>10. **Iste'molchi uchburchak usulida ulangan uch fazali elektr zanjirlarni o'rganish.</p>
<p>11. **Kondensatorning aktiv qarshilik va induktivlikka zaryadsizlanishi dagi o'tish jarayonini tekshirish.</p>
<p>12. Passiv to'riqtiblikning parametrlarini tajriba orqali aniqlash.</p>
<p>13. **Nochiziqli elementlari bo'lgan o'zgaruvchan tok zanjirlarini taddiq qilish.</p>
<p>14. **Toklar ferreozonsansini o'rganish.</p>
<p>15. Kuchlanishlar ferreozonsansini o'rganish.</p>
<p>Izoh: **Usibu marzular tababalar tomonidan mustaqil ravishda o'zlashishlari.</p>
<p>Laboratoriya masbg'ulotlari har xil o'chash asboblari, ularash simlari va tegishli laboratoriya qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-oqituvchi tomonidan o'tkaziladi. Mashg'uilotlarni interfaol usullardan fojydalanib ilg'or pedagogik va axborot texnologiyalarini qo'llash orqali amalga oshirish mabsadga muvofiq bo'ladi.</p>
<p>V. Nazorat ishi (talabaning mustaqil ishi) uchun tavsiya etiladigan mavzular:</p>
<p>1. O'zgarmas tok murakkab zanjirlarini hisoblash.</p>
<p>2. O'zgaruvchan tok murakkab zanjirlarini hisoblash.</p>
<p>3. Uch fazali zanjirlarni hisoblash.</p>
<p>4. Chiziqli elektr zanjirlarda bo'ladigan o'kinchi jarayonlarni hisoblash.</p>
<p>Nazorat ishi (talabaning mustaqil ishi) bo'yicha talabalar tomonidan o'ziga tegishli variandagi berilgan zanjirmi bir nechta usullarda hisoblaydilar, bu bo'yicha hisobot tayyorlab, uni fan o'qituvchisiga topshiradilar.</p>

<p>3. VI. Ta'lim natiyalari / Kasbiy kompetensiyalari</p>
<p>Talaba bilshi kerak:</p>
<p>> elektrotehnikaning fizik asoslari, o'zgarmas, o'zgaruvchan va uch fazali tok zanjirlari, nochiziqli elektr zanjirlar, nosinusoidal elektr mifdolar, elektromagnit maydon nazariyasi haqida <i>tasavvur va bilinga ega bo'yish;</i></p>
<p>> o'zgarmas, o'zgaruvchan va uch fazali tok zanjirlarini hisoblash, elektr va magnet zanjirlaridagi o'tkinchi jarayonlarni hisoblash, chiziqli va nochiziqli elektr zanjirlarni hisoblash bo'yicha ko'nikmudagu ega bo'yishi;</p>
<p>> nazariy elektrotehnikaning asosiy qonuniyatlarni amalda qo'llash, elektr zanjirlarni yig'ish va uning parametrlarini o'chash, tajriba natijalarini nazariy bilimlar asosida qayta ishslash va nazariy bilimlarni amalda tekshirish <i>malakalariga ega bo'yishi kerak.</i></p>
<p>4. VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p>
<p>> ma'ruzalar;</p>
<p>> interfaol ta'lim metodlari;</p>
<p>> guruhlarda ishslash;</p>
<p>> savol-javoblar;</p>
<p>> tadimotlar tayyorlash;</p>
<p>> test topshiriqlarini bajarish.</p>
<p>5. VIII. Kreditarni olish uchun tabablar:</p>
<p>Nazariy elektrotehnika fani buyicha tababalarning semestr davomidagi o'zlashtirish ko'rsatkichi 5 baholik tizimda baholamadi, lekin XEMIS tizimida tababalarning o'zlashtirish ko'rsatkichlarini rasmiylashtirish 100 ballik tizimda bo'lganligi uchun tababalarni baholash mezon shu tizimga moslashdirildi.</p>
<p>Nazariy elektrotehnika fani bo'yicha tababalarning semestr davomidagi o'zlashtirish ko'rsatkichi 100 ballikk tizimda baholamadi.</p>
<p>1. Nazorat ishi topshiriqlari variantlari o'quv semestri boshida tababalarga beriladi. Har bir tababa o'ziga tegishli variantdagi berilgan topshiriqlarni bajaradilar, uni tegishli taribda rasmiylashtiradi va uni fan o'qituvchisiga himoya qiladi. Bunda nazorat ishining rasmiylashtirilishi, hisoblashlarni to'g'ri olib boriganligiga qarab 50 balgacha bahlolanadi. Bunda tababa xar biri 25 baldan bo'lgan ikkita nazorat ishi topshiring'ini bajaradi. 4-semestrda "O'zgarmas tok murakkab zanjirlarini hisoblash" , 5-semestrda "Uch fazali zanjirlarni hisoblash" va "Nosinusoidal elektr zanjirlarni hisoblash" mavzusidagi nazorat topshiriqlarini topshiradilar.</p>

<p>2. Табаба назорат иши топшириларни ўакуниј назорат о'казулгунга qадар топширishлари mumkin bo'лади.</p> <p>Назорат исин топшириларни топшirmagan, shuningdek ushbu назорат тuri bo'yicha 30 baldan kam bal to'plagan (qoniqarsiz baholangan) талаба ўакуниј назоратга кiritilmaydi.</p> <p>2. Ўакуниј назорат турини o'tkazish va mazkur назорат тuri bo'yicha talabaning bilimlарини baholash o'quv mashq'ulotларни olib bormagan professor-o'qituvchi томонидан амалга оshитилиди.</p> <p>Үакуниј назорат топширилари (uning variantlari) fan o'qituvchisi томонидан ishlab chiqiladi va kafedra mudiri томонидан tasdiqlanadi. Variantlar ўакуниј назорат o'kaziladigan kuni o'kazish учун masul etib belgilangan professor-o'qituvchiga kafedra mudiri томонидан taqdim etiladi.</p> <p>Үакуниј назорат 50 ballik "Yozma ish" ko'rnishida ko'p variantli usulda o'tkaziladi. Har bir variant 2 ta (har biri uchun 15 baldan) tayanch so'z, amaliy mashq'ulot darslarda yechilgan yoki mustaqil ish учун berilgan masalalar turidan 1 ta (20 balgacha) masaladan iborat bo'лади.</p> <p>Yozma sinov bo'yicha umumiy o'zlashtirish ko'rsatkichini aniqlash uchun variantlarda berilgan топширинглarning har biri uchun yozilgan javoblarga qo'yilgan ballar qo'shiladi va yig'indi talabaning ўакуниј назорат bo'yicha o'zlashtirish bali hisobanadi.</p> <p>Үакуниј назорат тuri bo'yicha 30 va undan ko'p ball olgan талаба fami o'zlashtirgan hisoblandi hamda fanga ajratilgan (3-semestrda 6 kreditiga, 4-semestrda 4 kreditiga) kreditiга ega bo'лади. Aks holda талаба akadem qarzdror sifatida qayta topshirishga qoldiriladi.</p>
<p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> Charles K. Alexander Matthew N.O. Sadiku "Fundamentals of Electric Circuits" NEW YORK, 2014.-458 p John Bird. "Electrical and Electronic Principles and Technology" LONDON AND NEW YORK, 2014.-455 p Ximmataliyev D.O., Zokirova D.N. Nazariy elektrotexnika. O'quv qo'llanva. -Namangan.: Fazilat servis, 2022.-176 b. Alimxodjaev K.T., Abdullaev B.A., Abidov Q.G. Elektrotexnikaning nazariy asoslari. Darslik. Toshkent. Fan va texnologiyalar. 2015.-320 b. Karinov A.S., Ibadullaev M. Abdullaev B. Elektrotexnikanining nazariy asoslari. 1-qism. Darslik. Toshkent. Fan va texnologiyalar. 2017.-324 b. Alimxodjaev K.T., Abdullaev B.A., Abidov Q.G. Elektrotexnikanining nazariy asoslari. 2-qism. Darslik. Toshkent. Fan va texnologiyalar. 2018.-288 b. Демирчан К.С., Нейман Ж.П., Коракин Н.Б., Чечурин В.Л. Теоретические основы электротехники. Сборник задач. -СТ16. Птичев, 2004. -510 c. Otamirzaev O.U. «Nazariy elektrotexnika» fanidan laboratoriya ishlarini bajarish bo'yicha uslubiy ko'rsatmalar. Namangan: NamMQI, 2022.- 72 b. Yakubov M.Y. Nazariy elektrotexnika fanidan virtual laboratoriya ishlarini bajarishga uslubiy qo'llamma. TDTU. 2019.-145 b. Otamirzaev O.U. «Nazariy elektrotexnika» fanidan virtual laboratoriya ishlarini bajarish bo'yicha uslubiy ko'rsatmalar. Namangan: NamMQI, 2022.- 44 b. Otamirzaev O.U. Nazariy elektrotexnika fanidan «Uch fazali zanjirlarni hisoblash». Uslubiy qo'llamma. Namangan: NamMQI, 2023.- 32 b. Otamirzaev O.U. Nazariy elektrotexnika fanidan «O'zgartirish tok murakkab zanjirlarini hisoblash». Uslubiy qo'llamma. Namangan: NamMQI, 2024.- 40 b. Otamirzaev O.U. Nazariy elektrotexnika fanidan «O'zgartirish tok murakkab zanjirlarini hisoblash». Uslubiy qo'rsatma. Namangan: NamMQI, 2024.- 51 b. <p>Axborot manbalari:</p> <ol style="list-style-type: none"> www.gov.uz. O'zbekiston Respublikasi hukumat portalı. www.lex.uz. O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi. www.ziyonet.uz www.bilim.uz www.ni.com/multisim/ www.azim.org.obimarsh.ru http://www.micromake.ru http://avidreaders.ru/download/ <p>7. Fanning o'quv dasturi Namangan muhandislik-qurilish instituti Kengashining " " 2024 yildagi № - sonli bayoni bilan tasdiqlangan.</p> <p>8. Fan / modul uchun mas'ulilar:</p> <p>9. Taqrizchilar:</p> <p>Nabihev Sh.I. – NamMQI, Elektr energetika kafedrasи dotsenti, t.f.n. Mullajanov T.T. – "Hududiy elektr tarmoqlari" AJ Namangan filiali, Bosh muhandis.</p>

<p>1. Ibadullaev M. Nazariy elektrotexnika asoslari. Masala va mashqlar to'plami. I-qism. T.: Uzbekiston, 2015.- 328 b.</p>
